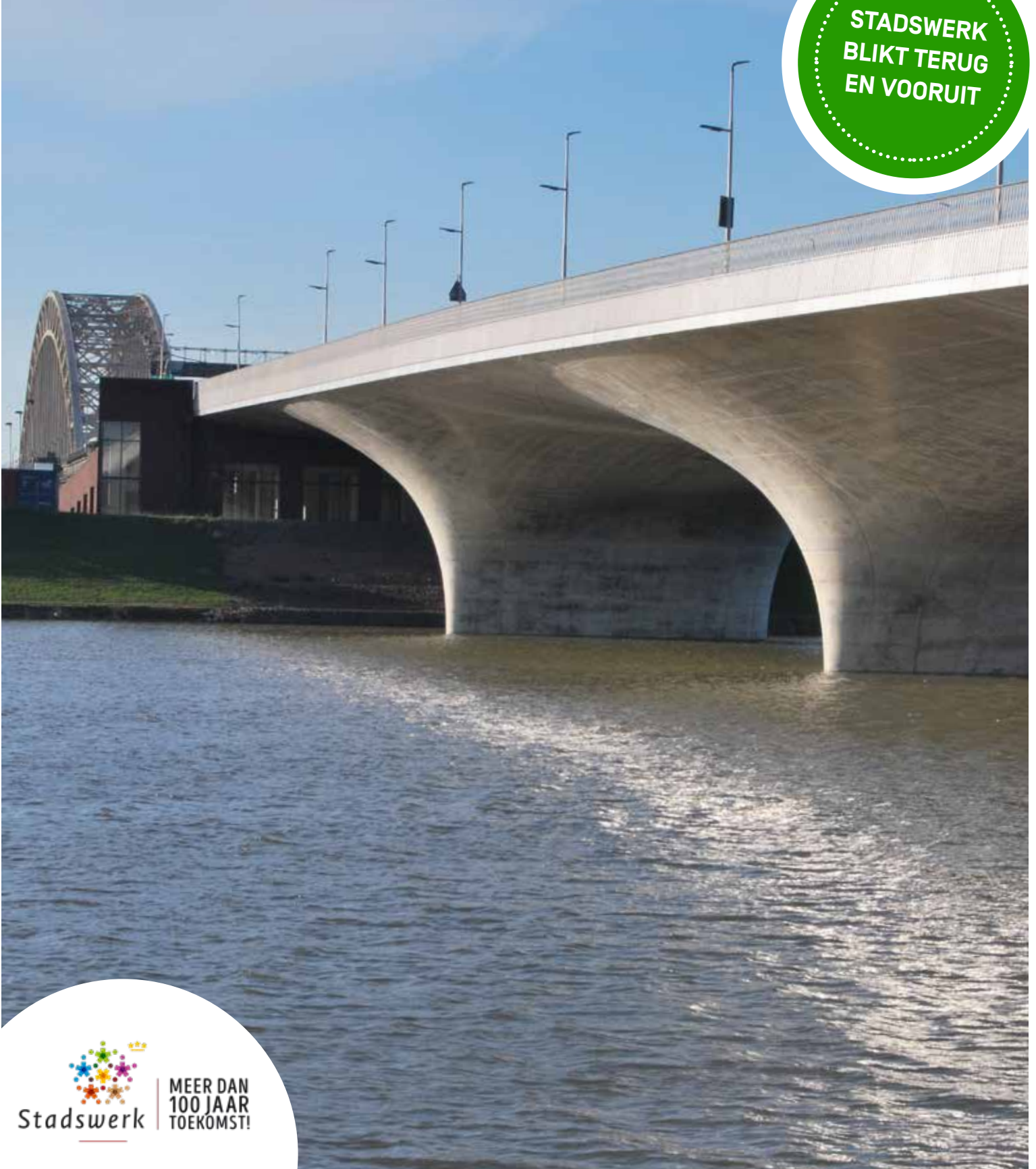

SPIEGELBEELD

Speciale uitgave van Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland | 2022

STADSWERK
BLIKT TERUG
EN VOORUIT

MEER DAN
100 JAAR
TOEKOMST!

VOORWOORD

Voor u ligt een bijzondere uitgave: Spiegelbeeld. Alle artikelen die we in 2020 publiceerden over de rijke Stadswerk-historie en een extra toegift, gericht op de toekomst. Vanaf de eerste brief die onze *godfather* Willem Hofkamp, directeur gemeentewerken Leeuwarden in 1898 aan vijftien collega's stuurde tot 'Het verhaal van Stadswerk anno 2022'. Hierin kunnen we onszelf spiegelen en bedenken hoe

we de komende jaren een vervolg willen geven aan onze rijke historie: Stadswerk Meer dan 100 jaar Toekomst!

Stadswerk heeft zich met succes weten aan te passen aan de nieuwe omstandigheden die werden gecreëerd door de coronapandemie. We wisten snel over te schakelen van fysieke bijeenkomsten naar webinars en hebben voor de nabije toekomst hybride werkwijzen ontwikkeld. Maar een feestelijk honderdjarig bestaan gedenken laat zich niet zo een-twee-drie in een webinar gieten en ook in 2021 bleek er onvoldoende ruimte te zijn voor een feestelijke jubileumactiviteit. Dat houdt u van ons te goed in 2022.

Met deze jubileumuitgave kunt u samen met ons terug- én vooruitblikken. 'Waardeer het verleden, maar kies de toekomst'. En wat daarbij als een paal boven water staat? Ik citeer uit een van de artikelen: 'Als ik denk aan Stadswerk, denk ik vooral aan de mensen die de vereniging maken.' De 'opvallende' gemeenten vallen op doordat de medewerkers van die gemeente actief lid zijn van Stadswerk.

Al die honderden actievelingen dank ik op deze plaats nogmaals voor hun inzet. En ik weet zeker dat ook de komende jaren Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland verder kan bouwen op de inzet van actieve leden. We blijven met elkaar verbonden en werken samen aan de openbare ruimte mét toekomst.

Namens het Algemeen Bestuur

GERDO VAN GROOTHEEST
VOORZITTER KONINKLIJKE VERENIGING STADSWERK NEDERLAND

DECEMBER 2021

INHOUD

ARTIKELEN

03

Voorwoord

04

Een Community of Practice avant la lettre

06

Groene roots

08

Future Green City of Toekomstland?

10

Stadswerk 100 jaar Internationaal!

12

Stadswerk 100 jaar Toezicht!

14

100 jaar Stadswerkthema's

Column

15

Haal binnen die young professionals!

Column

23 Stadswerk is een kennisnetwerk van professionals voor de openbare ruimte. We zijn er voor iedereen die nieuwsgierig is naar werkende oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen.

16
Koninklijke
erkenning!

18
Stadswerk: 100 jaar
congressen en
bijeenkomsten!

20
Fakkeldragers van
Stadswerk

22
Het verhaal van
Stadswerk

COLOFON

Teksten: Maarten Loeffen
Eindredactie: Michiel G.J. Smit

Dit is een uitgave van Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland, de beroepsvereniging voor professionals die werkzaam zijn in de fysieke leefomgeving, in samenwerking met Virtùmedia. Het is uitgebracht in het kader van het honderdjarig jubileum van de vereniging.

Stadswerk is aangesloten bij IFME (International Federation of Municipal Engineers) en WUPA (World Urban Parks Association).

Secretariaat Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland
Bezoekadres
Kantorencomplex Bouwstede
Galvanistraat 1
6716 AE Ede (Gelderland)
Postadres
Postbus 416
6710 BK Ede
T 0318 69 27 21
F 0318 43 76 53
E info@stadswerk.nl
www.stadswerk.nl

Uitgever
Virtùmedia
Pepijn Dobbelaer
Postbus 595
3700 AN Zeist
T 030 692 06 77
E pdobbelaer@virtumedia.nl

Basisontwerp en vormgeving
Twin Media bv, Joke Boer

Druk
Veldhuis Media, Raalte

Advertenties
Virtùmedia, Henk Lorse
Postbus 595, 3700 AN Zeist
T 030 692 0677
F 030 691 3312
E hlorse@virtumedia.nl
www.virtumedia.nl

Coverfoto
Spiegelwaal bij Nijmegen. Internationaal vermaard klimaatadaptatieproject, waarmee een rivierpark in de stad is gecreëerd. (foto: Maarten Loeffen)

Achterkantbeeld
Stadswerk-archief

© Copyright 2022
Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.
ISSN 0927-7641

Stadswerk

Een Community of Practice avant la lettre

Leeuwarden 26 september 1898

Geachte Heer!

Het zij mij vergund een mijn inziens belangrijke vraag tot u te richten. Wordt het niet meer dan tijd, dat de ambtenaren van de gemeentelijke openbare werken iets meer met elkaar in aanraking komen, dat ze eens van gedachten kunnen wisselen over hun dagelijksche bezigheden? Is er niet veel te weinig voeling tusschen dat legio ambtenaren die allen denzelfden werkring hebben, die alle gelijke belangen moeten voorstaan en dit toch op zoo verschillende wijze moeten doen, omdat zij geen gelegenheid hebben, iets van elkander over te nemen?

Willem Hofkamp, directeur gemeentewerken Leeuwarden

Zo begon Willem Hofkamp, directeur gemeentewerken van Leeuwarden, in 1898 zijn brief aan 24 collega's om te komen tot een jaarlijks gedachtewisseling over praktijkervaringen. We gedenken in ons jubileumjaar onder het motto 'Stadswerk 100 jaar toekomst!' dat Willem Hofkamps 'Community of Practice avant la lettre' een officiële status kreeg als vereniging. We staan bij dit gegeven in een reeks artikelen stil bij de verenigingshistorie en de ontwikkelingen in de openbare ruimte. Daarbij kijken we zowel terug als vooruit.

Succesvolle fusie

In het ontleden van Stadswerks stamboom is Willem Hofkamps initiatief het oudste dat we terug kunnen vinden. Dit resulteerde uiteindelijk in het NIDIG (Nederlands Instituut Directeuren en Ingenieurs Gemeentewerken). Dat was in 1992 de grootste fusiepartner die in Vereniging

Stadswerk Nederland opging. Ook de tweede fusiepartner, Vereniging Hoofden Beplantingen (VHB), kent echter een rijke geschiedenis. In 1909 opgericht als Vereniging van Deskundige Hoofden van Beplantingen en al snel een populaire vereniging van leidinggevenden in groen en cultuurtechniek. Na de fusie manifesteerden zij zich nadrukkelijk als vakgroep Groen Natuur en Landschap.

Verenigingen van stand

Zowel NIDIG al VHB waren tot ver in de twintigste eeuw 'verenigingen van stand'. Slechts na een groot aantal dienstjaren kwamen professionals, na ballotage, in aanmerking voor het lidmaatschap. Zo telde de Vereniging van Bouwtechnisch Hoofdambtenaren bij haar oprichting in 1920 84 leden. Bij het vijftigjarig bestaan van rechtsopvolger NIDIG in 1970 waren dat er 269. Jan Hekman werd in 1979 bestuurslid van VHB. 'Een grappig detail was dat ik, zo ik meen, in 1979 of 1980 bestuurslid werd. Ik was de jongste. 28 jaar oud of beter nog, jong. De op één na jongste jongere was de vijftig al lang gepasseerd. Ongehoord, vonden sommige ouderen mijn leeftijd. Een aantal ouderen liet dit ook weten. Mijn respons was dat dit zich, met het verstrijken van de jaren, vanzelf zou oplossen.'

WEBSITE

www.stadswerk.nl

WILLEM HOFKAMP

Willem Carel Adriaan Hofkamp (Surhuisterveen, 16 december 1849 - Leeuwarden, 21 april 1924), werkte sinds 1878 als (hoofd)opzichter der gemeentewerken in Nijmegen, waar hij verantwoordelijk was voor de sloop van de vestingwerken. Na een uitstapje naar het bedrijfsleven werd hij in 1894 directeur gemeentewerken te Leeuwarden. Hofkamp was getrouwd met Geertruda Wichers. Ze kregen drie kinderen. Twee zonen overleden op heel jonge leeftijd. Alleen dochter Anna overleefde haar ouders. Willem Hofkamp heeft zich tussen 1898 en zijn overlijden in 1924 op allerlei manieren, en met grote vasthoudendheid, ingezet om de kennisuitwisseling tussen vakgenoten te bevorderen. Hij was dan ook het eerste erelid van de Vereniging Directeuren Gemeentewerken. Bij zijn overlijden werd hij in het vakblad Technische Gemeente herdacht: *'Geen onzer was toch in onzen kring meer bekend dan de overledene. Steeds stond hij op de bres voor het doel dat hij zich stelde het onder één naam brengen van allen, belast met de zorgen voor Gemeente Werken in de Nederlandsche Gemeenten.....die de eigenschap bleek te bezitten, door maar steeds voortdurend aandringen, ook de minder vlotte geesten onder ons bijeen te brengen.'*

FOTO: HISTORISCH CENTRUM LEEUWARDEN

Bij de fusie in 1992 telde NIDIG 750 en VHB 250 actieve leden. Anno 2022 telt het Stadswerk-netwerk ruim 4.500 personen.

Kennis verspreiden via goed gelezen en gewaardeerd vakblad

Met Stadswerk magazine - en haar digitale varianten - voorzien wij in een grote vraag naar informatie over actuele ontwikkelingen. En ook deze uitgave kent een lange voorgeschiedenis. Al in 1914 verscheen het 'Technisch Gemeentebled, maandblad voor technische, aesthetische, hygiënische en economische verzorging van gemeentewerken, stedenbouw en volkshuisvesting'. Ook toen onder redactie van een groep betrokken vakgenoten, waaronder Willem Hofkamp uit Leeuwarden. Maar ook illustere namen als die van de architecten Berlage en De Bazel zijn terug te vinden in dit blad.

Vergaderen, werkbezoeken en dineren

Er is veel veranderd in de afgelopen 122 jaar. Willem Hofkamp schreef zijn brief - die nog onverminderd actueel is - met de hand, om hem daarna door de klerk van de Dienst der gemeentewerken keurig met hectografeerinkt

over te laten schrijven en vermenigvuldigen. Handschrift maakte vervolgens plaats voor typemachine, stencilmachine, fax, e-mail en What's app, maar het doel bleef onveranderd. Met elkaar overleggen over de gang van zaken, een praktijkcasus bekijken en vervolgens netwerken. Zeker in de eerste decennia hadden de heren daarbij nog geen last van het Nederlandse 'broodje-kaas-glaasje-karnemelk syndroom.' Er werd goed gedineerd. Vaak gedocumenteerd in een gedrukte menukaart. De samenstelling van het menu en de keuze van de locatie was menigmaal onderwerp van correspondentie. ●

▲ Bijeenkomst met partners en diner.

Groene roots

We gedenken het honderdjarig bestaan van Vereniging Stadswerk Nederland en grijpen daarbij terug op de oprichtingsdatum van de Vereniging Bouwtechnisch Hoofdambtenaren, later bekend als NIDIG en in 1992 de grootste fusiepartner bij het ontstaan van Stadswerk. De tweede fusiepartner was de Vereniging Hoofden gemeentelijke beplantingen (VHB). En die hebben na de fusie van zich doen spreken!

Stadswerk heeft vandaag de dag ontegenzeggelijk een groen imago. We schenken veel aandacht aan de vergroening van onze leefomgeving en hebben samen met VHG Future Green City als stip op de horizon gezet. Dat past in de tijdgeest, maar

als we terugkijken dan is dit groene imago niet van vandaag of gisteren. Daar wordt al jaren hard aan gewerkt. En dat is opmerkelijk omdat VHB bij de fusie in 1992 een veel kleinere vereniging was dan NIDIG. De cultuurtechnici

hebben dus sinds de fusie binnen Stadswerk stevig van zich doen spreken.

De vakgroep Groen, Natuur en Landschap (GNL) was de spreekbuis van dit groene smaldeel. Een heel actieve en goed georganiseerde vakgroep die onder de voorzitters Jan van Reijendam (Leeuwarden) en later Ronald Mulder (Zoetermeer) activiteiten organiseerde, publicaties en handboeken uitbracht en zorg droeg voor een adequate vertegenwoordiging in verschillende adviesraden en instanties. Zeker de verschillende handboeken zoals Groen Goed en de Navigator werden goed ontvangen en ruim gebruikt in gemeenteland. Heel belangrijk is ook de ontwikkeling van de gedragscodes geweest binnen de Flora- en Faunawet, later Wet Natuurbescherming. Ze stimuleren

WAARDERING

Sinds 1898 zijn er heel wat actieve en betrokken mensen in Hofkamps en Westbroeks sporen getreden. Net dat stapje extra zetten waardoor we een waardevol netwerk kunnen zijn. Dat waarderen we enorm. Bijvoorbeeld door ereleden te benoemen. Bij gelegenheid van ons honderdjarig bestaan voegen we daar nu de Hofkamp-Westbroek penning aan toe. Met deze penning drukken we onze waardering richting de ontvanger uit voor inzet en betrokkenheid bij Stadswerk en geven we een tastbare herinnering mee.

▲ Stadswerk ereleden aanwezig op jubileumbijeenkomst 30 januari 2020. V.l.n.r. Luit Pijning, Piet Paantjens, Hielke de Boer, Henk Vooijs, Wim Bongers, Jan van Reijendam en Ronald Mulder.

PIETER WESTBROEK (LOOSDUINEN, 9 MAART 1863-1925)

In 1871 verhuisde Pieter Westbroek met zijn ouders naar gemeentekwekerij Klein Zwitserland aan de Klatteweg in Den Haag. Hij volgt in 1892 zijn vader op, die als opzichter bij gemeentewerken was belast met de stadsbeplanting. In 1907 werd hij de eerste directeur van de Gemeentelijke Plantsoenendienst Den Haag en bleef dit tot zijn overlijden in 1925.

Als directeur was hij onder andere verantwoordelijk voor de aanleg van het Frederik Hendrikplein (1909), Prins Mauritsplein en het Statenvoerplein, vandaag de dag nog steeds pleinen met allure. Als er begin twintigste eeuw een villawijk rondom de Witte Brug komt, worden er plannen gemaakt om van een braakliggende stuk land een park te maken. Westbroek maakte een ontwerp in landschappelijke stijl met speelse indeling van waterpartijen, weiden en beplanting. Het plan Westbroek wordt aangenomen en in 1925 uitgevoerd. Na zijn overlijden krijgt het park ook zijn naam en in 1929 wordt ter nagedachtenis in het park de Westbroekbank gebouwd, ontworpen door architect Dirk Roosenburg.

zorgvuldig handelen met een oog voor een haalbare praktijk. Zo werd de groene VHB-erfenis goed beheerd en overgedragen.

Ereleden met VHB-roots

Tekenend voor deze inzet en betrokkenheid is het grote aantal Stadswerk ereleden met VHB roots. Zonder de anderen tekort te doen moet zeker ook Bram Galjaard worden genoemd, in september 2021 op 96-jarige leeftijd overleden, jarenlang een zeer actief groen ambassadeur en onder meer de eindredacteur van het juryrapport voor de jaarlijkse Nationale Groencompetitie, Entente Florale. Een illustere voorganger van Bram in de VHB-tijd was André Raad. Hij werkte in zijn jonge jaren in Azië en Afrika, was meertalig en André was 'een gemeentelijk monument, geschreven met hoofdletters', vertelt Jan Hekman. 'André zorgde voor de internationale contacten, was een tijd lang voorzitter van de internationale koepel IFPRA. Hij was taalvaardig zodat hij buitenlandse IFPRA-congressen in vijf talen afsloot.' Ook is hij bekend vanwege zijn bomenwaardesysteem. De methode Raad wordt nog steeds in de rechtspraak gebruikt om de waarde van groen

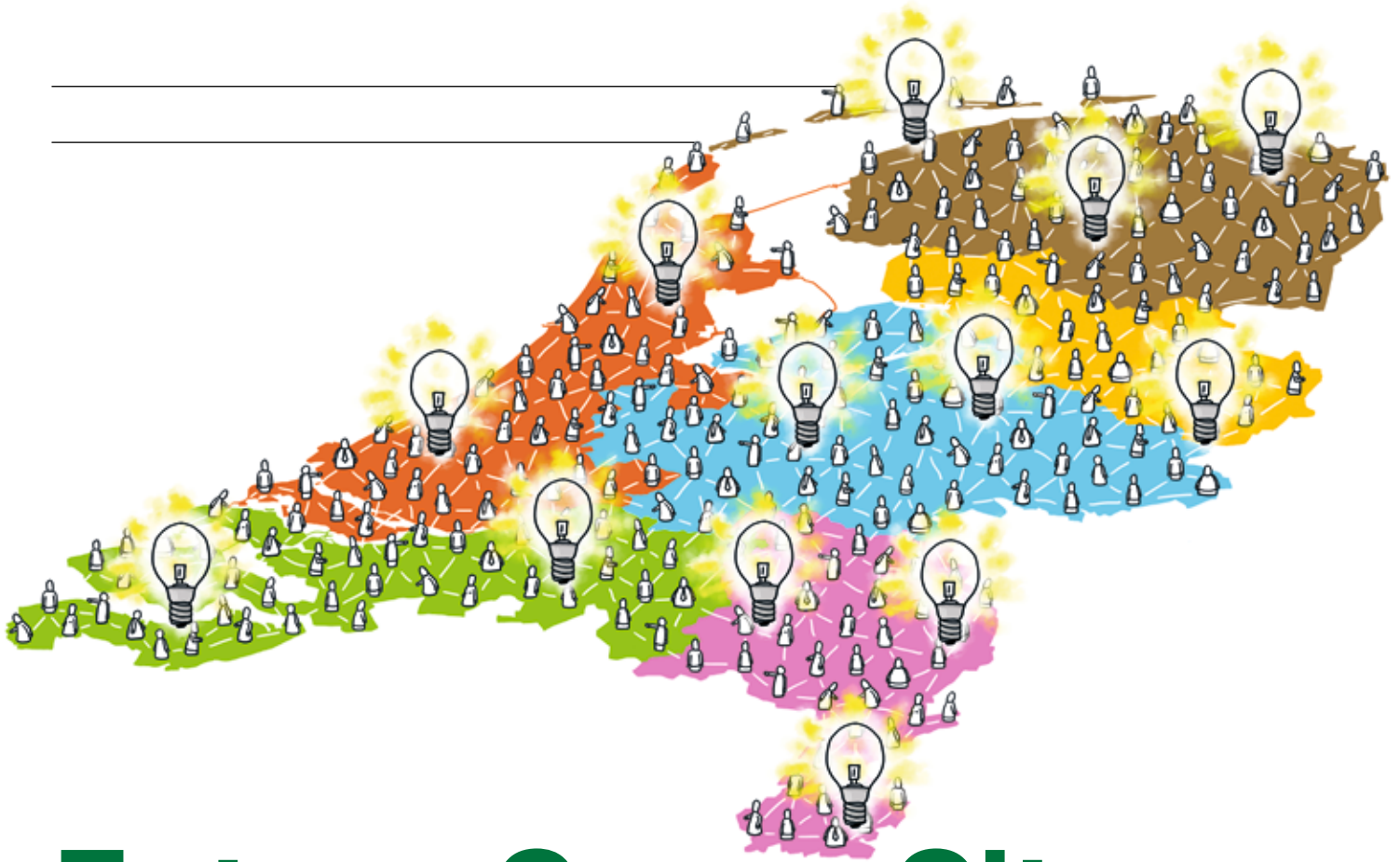
en bomen uit te drukken. Een voorloper van i-Tree waarin we nu ook de ecosysteemdiensten van een boom in euro's waarderen.

De vooroorlogse geschiedenis van VHB is minder goed gedocumenteerd doordat bij een bombardement in de Tweede Wereldoorlog het archief verloren is gegaan. Uit een tijdschriftartikel is bekend dat de vereniging op 1 september 1909 in Amsterdam is opgericht. Een datum waar ook in de statuten naar wordt verwezen. De oprichting vond plaats in een tijdvak waarin ook een aantal gemeentelijke plantsoendiensten werd opgericht. Zo ook in Den Haag, waar de gemeentelijke plantsoendienst in 1907 werd opgericht met Pieter Westbroek als eerste directeur. Westbroek was ook jarenlang voorzitter van VHB. Hebben we hiermee Stadswerks tweede stamvader te pakken? ●

WEBSITE

www.stadswerk.nl

Future Green City of Toekomstland?

Meer dan 100 jaar Toekomst! is het Stadswerk-motto. Niet stilstaan, maar vooruit kijken. Dat was immers ook de gedachte achter de oprichting. Leren uit elkaars praktijk om samen verder te komen. Stadswerk is daarbij stevig geworteld in het dagelijks beheer en onderhoud. Maar we willen ook verder vooruitkijken.

Hoe ziet de leefomgeving mét toekomst, de Future Green City, eruit? Wat ons betreft zijn daarvoor drie duidelijke lijnen aan te geven. Stel de mens in zijn groene gezonde leefomgeving centraal. Weet om te gaan met grote veranderingen en tot slot: zie kansen te benutten door nieuwe technieken in te zetten. Hierbinnen vallen veranderende inzichten over mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie op hun plaats en zijn het aanjagers om onze leefomgeving toekomstbestendig, groen en duurzaam te maken. Is dit alleen een Randstedelijk verhaal? Nee, we zijn een klein land waar stad en ommeland onlosmakelijk zijn verbonden. Krimp en groei, als yin

en yang. Twee kanten van dezelfde medaille. Verbonden door een openbare ruimte met toekomst. Eén groene deltametropool, een vol land of een lege stad.

Jubileumfilmpje

In het jubileumfilmpje Stadswerk 100 jaar Toekomst!, dat te vinden is op onze website en Youtube, hebben we deze ontwikkeling in vogelvlucht in beeld gebracht. Te beginnen met Wim Hofkamp, in 1898 directeur gemeentewerken van de gemeente Leeuwarden. Hij nodigde collega's onder andere uit om een antwoord te zoeken op de vraag hoe de eerste automobielen konden worden ingepast in de open-

bare ruimte. En eindigend met onze openbare ruimte in dit tijdperk. Waar verschillende functies en maatschappelijke vraagstukken, onder en boven de grond, strijden om de schaarse beschikbare ruimte.

Een strijd van alledag. Kunnen we voor optimale klimaatadaptatie nog meer ruimte scheppen voor onze rivieren? Weten we de verdozing van het landschap - met name langs de snelwegen aan de rand van stad en dorp - een halt toe te roepen? Of is het de met name de drukte - in gebruik én geluid- waar we grenzen aan moeten stellen om 'de stress in de samenleving' op een aanvaardbaar niveau te houden? Of juist volle kracht vooruit, ons volle land herinrichten op nieuwe mobiliteitsscenario's, zodat we echt transformeren naar een lege stad?

In het juiste spoor naar de toekomst

In ons jubileumjaar hebben we dit beeld verdiept en kennis gedeeld in filmpjes. Kennis over 'Nederland 2120: schoon en groen' met Michaël van Buuren en Bertram de Rooij (WUR) en 'Prettige Publieke Plekken' met Daan Zandbelt (Rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving). En in het Toekomstland-debat hebben we vervolgens de vraag aan de orde gesteld hoe we in het juiste spoor kunnen komen naar die toekomst.

Zowel de filmpjes als het debat zijn terug te vinden op ons Youtube-kanaal. Daar zijn ook andere filmpjes te vinden over de openbare ruimte mét toekomst: Future Green City. En wie het allemaal nog eens na wil lezen kan ook terecht in de 'glossy' Toekomstland. Daarin kijken onder andere Onno Dwars (directeur Ballast

Nedam Development), Jan van Zanen (voorzitter VNG en burgemeester gemeente Utrecht), Louise Vet (WUR), landschapsarchitect Niek Roozen en Daan Zandbelt (Rijksadviseur voor de leefomgeving) vanuit hun vakgebied vooruit naar honderd jaar toekomst van de openbare ruimte. *

► Future Green City vervat in een 'denkschets'.

Stadswerk 100 jaar Internationaal!

▷ Internationale bijeenkomst in 1930. Utrecht was gastheer.

Met een coronapandemie die ons nog altijd parten speelt is internationale kennisuitwisseling niet het eerste onderwerp waar de gedachten naar uitgaan. Anderzijds heeft de geest toch behoefte om over grenzen van huiskamer of kantoor te gaan. Voor inspiratie en best practices. Ook in dat opzicht kent Stadswerk een lange traditie. 100 jaar internationale kennisuitwisseling in vogelvlucht.

Pieter Westbroek, een van onze *founding fathers*, vroeg op 1 augustus 1910 aan het Haags college van B&W of hij als directeur plantsoenendienst een dienstreis zou mogen maken naar Parijs ter bezichtiging van de parken in en nabij de stad. Dit werd goedgekeurd met daarbij de aantekening dat in dezelfde reis ook *'Brussel wordt bezocht, teneinde parkaanleg aldaar ook op de wereldtentoonstelling in oogen-schouw te nemen'*. Kortom, het Haags College van B&W stond ook toen al niet

afkerig tegenover ambtenaren die over de landsgrenzen kennis op wilden gaan doen. Ongetwijfeld zullen er ook vanuit andere steden soortgelijke bezoeken zijn afgelegd.

Internationaal in de jaren '30 en '50

Maar ook in georganiseerd verband werd in vroeger jaren gewerkt aan internationale kennisuitwisseling. Zo was Utrecht in 1930 gastheer voor een internationale expositie over openbare ruimte met daarbij bijvoorbeeld ook excursies naar het

havengebied van Amsterdam. De Vereniging Directeuren Gemeentewerken (VDG, een van de voorgangers van Stadswerk) was hierbij nauw betrokken.

We maken een sprong in de tijd naar de jaren '50. Vanuit de vereniging worden contacten gelegd en onderhouden met zusterorganisaties in verschillende Europese landen. Eerst met als doel het deelnemen aan elkaars congressen maar gaande-

▷ IFME-bijeenkomst in de jaren '60.

weg ontstaat de behoefte aan een bredere meer gestructureerde samenwerking. Het zijn met name de voorzitters J. de Jong en A. van Walraven die hierin vanuit Nederland het voortouw nemen.

Nauw betrokken bij internationale federaties

Op 14 december 1959 besluit het tijdelijke bestuur van de 'Federation Internationale des Ingenieurs Municipaux' (FIIM) in Amsterdam tot oprichting van een officiële vereniging onder dezelfde naam. Op 29 april 1960 kreeg dit zijn beslag in Vincennes, bij Parijs met als vier 'constituerende' landen Groot-Brittannië, Frankrijk, België en... Nederland. De Jong en Walraven zijn lid van dit eerste bestuur. Opvallende afwezige in dit tijdperk van Europese vereniging is Duitsland. Waarom? Omdat Duitsland destijds, en ook nu, nog geen vereniging zoals Stadswerk kent. De bondsrepubliek is dan ook heden ten dage niet vertegenwoordigd in de International Federation of Municipal Engineering (IFME), zoals FIIM nu heet. Want ook in ons vakgebied kreeg de Angelsaksische inslag de boventoon, een trans-Atlantisch karakter en vervolgens ook Engels sprekende leden op het zuidelijk halfrond.

Nidig en later Stadswerk zijn al jaren zeer actief binnen IFME. Medeoprichter Van Walraven was voorzitter van 1964 tot 1967 en ook in de bestuursperiodes '76-'79 en '98-2000 leverde Stadswerk de voorzitter van deze internationale koepel. In deze laatste periode was dat zelfs elk jaar een andere Stadswerker door turbulente bestuurlijke verwickelingen in eigen huis. Piet Paantjens was in 2000 de laatste voorzitter vanuit Stadswerkkringen en bleef ook daarna uiterst actief binnen IFME. Hij zegt hierover:

'In 2003 ben ik officieel penningmeester geworden van de IFME en ik heb dit tot en

▷ Stadswerk-studiereis naar Nantes, 2018.

Een blik in de toekomst

In 2014 heeft Piet het penningmeesterschap overgedragen aan Pieter Wiekeraad (provincie Groningen). Sanne Hieltjes (gemeente Rotterdam) is daarnaast Nederlands vertegenwoordiger in het IFME-bestuur. Zij gaat ongetwijfeld zorgen voor een trendbreuk in dit mannengezelschap. Ze wordt de eerste vrouwelijke voorzitter van IFME en gaat met jong elan verder werken aan internationale kennisuitwisseling. Met in 2024 in ons land het internationale IFME-congres als slotakkoord, in combinatie met het wereldcongres van de World Urban Parks Association (WUPA). Een combinatie van civiel- en cultuurtechniek voor de groene stad met toekomst. Eén groot Future Green City-congres. ✨

▷ Sanne Hieltjes is vanaf 2021 namens Stadswerk de eerste vrouwelijke voorzitter van IFME.

met 2014, daarbij ondersteund door het bureau van Stadswerk, gedaan. Ik maakte hiermee onderdeel uit van het dagelijks bestuur (DB). Zodoende waren er meestal twee Nederlandse collega's aanwezig tijdens de algemene ledenvergaderingen die minimaal een keer per jaar werd gehouden. Het DB trof elkaar twee keer per jaar: tijdens een DB-vergadering en een ALV (algemene ledenvergadering). Ik ben vanwege deze functies op vele plaatsen in vele landen op bezoek geweest. Dat was meestal twee tot drie dagen met het vakgebied bezig zijn en een middag vergaderen.'

▷ Piet Paantjens (links) en Pieter Arkenbout (WUPA), internationale vertegenwoordigers namens Stadswerk.

Stadswerk 100 jaar Toezicht!

FOTO: MICHEL G.J. SMIT

Op 27 januari 1920 werd in Utrecht voorganger van Stadswerk, de Vereniging van Bouwkundig Hoofdambtenaren, officieel opgericht. Kunnen we dan eigenlijk dit jaar ook het honderdjarig bestaan van Vereniging Bouw- & Woningtoezicht Nederland (VBWTN) gedenken? Jazeker! Maarten Loeffen kijkt samen met mister VBWTN, directeur Wico Ankersmit, terug en vooruit.

Als we honderd jaar terugkijken, zien we een wirwar aan verenigingen die bij elkaar komen en soms weer zelfstandig verder gaan. Veranderingen in het vakgebied of andere organisatieordeningen vertaalden zich in nieuwe vakverenigingen of naamsveranderingen. En ongetwijfeld zullen er her en der ook afscheidingen en fusies hebben plaatsgevonden die meer waren

gebaseerd op persoonlijke voorkeuren en antipathieën.

Terug naar het begin

Even terug naar het begin. Tot in de jaren '80 van de vorige eeuw bestond - zeker in kleinere gemeenten - de organisatie uit de 'secretarie' waar de gemeentesecretaris de scepter zwaaide. Hier werden plannen

ontwikkeld en vergunningen verleend. De directeur Gemeentewerken deelde de lakens uit binnen zijn eigen dienst, waarin uitvoerende taken openbare ruimte waren ondergebracht en doorgaans ook het bouw- en woningtoezicht - de toetsing en het toezicht op de vergunde werken. Zeker in de eerste decennia waren bouwkundige vraagstukken aan de orde van de dag bin-

nen de vereniging. In later jaren schoof de vereniging als Vereniging Directeuren Gemeentewerken en nog weer later als NIDIG meer en meer op richting civiel-technische vraagstukken in de openbare ruimte.

In 1992 fuseerde NIDIG met VHB én de Hinderwet en Bouwtoezichtvereniging (HBV) tot Vereniging Stadswerk Nederland. De hele openbare ruimte en het bouw- en woningtoezicht kwam onder één dak met een vakgroep Bouw- en Woningtoezicht. Niet iedereen vond dat daarmee het vakgebied Bouw en woningtoezicht voldoende aandacht kreeg. En zo werd in 1993 geheel los en zelfstandig van Stadswerk de Vereniging Bouw- & Woningtoezicht Nederland (VBWTN) opgericht. En met succes! De vereniging telt zo'n 250 gemeentelijke, samenwerkende of geassocieerde leden en ongeveer 550 persoonlijke leden, heeft actieve regio's, is duidelijk zichtbaar als belangenbehartiger en organiseert druk bezochte cursussen en congressen. De vakgroep BWT van Stadswerk ging in 2009 op in VBWTN.

Private kwaliteitsborging

Op dit moment is de vereniging zeer actief op het dossier private kwaliteitsborging en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen die daaraan verbonden is. Wico Ankersmit: 'Met deze wet wordt ons vakgebied tot op het bot geraakt, waardoor wij ons er uiteraard erg druk over maken. Belangrijk is hierbij om een uitvoerbare rol voor het bevoegd gezag onder het nieuwe stelsel te gaan borgen waardoor de wet echt kan bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van de bouw in Nederland'

Ook de energietransitie, de noodzakelijke verduurzaming van ons woningbestand, vraagt de nodige aandacht. Wico Ankersmit: 'De energietransitie is naar onze mening de grootste opgave in de gebouwde

▷ Wico Ankersmit (VBWTN): 'De energietransitie is naar onze mening de grootste opgave in de gebouwde fysieke leefomgeving.'

fysieke leefomgeving. Waar in het verleden vooral de focus van de regelgeving op nieuwbouw lag, zien we dit nu echt verschuiven naar de bestaande voorraad. En dat is dan ook waar we de grootste aanscherping van bouwregelgeving in de toekomst gaan zien.' Dit is ook een van de domeinen waar Stadswerk en VBWTN elkaar raken. De openbare ruimte, woningen en elektrische auto's raken meer en meer met elkaar verbonden: een netwerk als noodzakelijke bron én opslag voor elektrische energie.

Samenwerken

Ook als het gaat om de vergroening van de stad komen we elkaar meer en meer tegen.

Door de verdichting van de steden is de ruimte voor groen beperkt. We moeten de hoogte in met gevelgroen en groene daken. Daarnaast is natuurinclusief bouwen aan een stevige opmars bezig. Kortom, Stadswerkers en BWT'ers staan samen aan de lat voor deze doelstellingen.

'De openbare ruimte moeten we meer en meer met een driedimensionale bril bekijken, zowel boven- als ondergronds, om al onze beleidsdoelstellingen te realiseren. VBWTN werkt graag samen met Stadswerk aan die veilige en gezonde leefomgeving', besluit Wico Ankersmit. Door kennis te delen komen we samen verder. *

100 jaar Stadswerk- thema's

S

Sinds 2015 concentreert Stadswerk zich jaarlijks op vijf thema's. Die worden in de maand september gekozen na gesprekken met actieve stadswerkers in regio- en themawerkgroepen. Op deze manier streven we naar een optimale aansluiting bij de vragen uit het werkveld. In november onthullen we traditiegetrouw de thema's voor het komende jaar.

Deze worden vervolgens belicht in bijeenkomsten en in artikelen in Stadswerk magazine. Terugkijkend in de agenda en jaargangen van het magazine kunnen we vaststellen met welke thema's we de spijker op de kop sloegen en waar de boot misten. Er zijn thema's die een lang leven zijn beschoren, denk aan waardevol groen of klimaatadaptatie, maar ook die zich maar een jaar op de agenda weten te handhaven. Dat kan zijn omdat we het niet van de grond krijgen of omdat we zien dat andere

organisaties of verenigingen al ruimschoots in de informatiebehoefte voorzien. De thema's Omgevingswet en Energietransitie zijn hiervan voorbeelden. Voor het werk nog immer relevant maar niet meer prominent op de Stadswerk-agenda.

Terugkijkend in Stadswerk magazine en de verenigingskalender naar de periode voor 2015 zien we als belangrijke thema's de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo), Beeldgericht beheer en verschillende onderwerpen rond groenbeheer, zoals de Gedragscode Flora en Fauna (nog steeds een actueel onderwerp!) en internationale contacten. Ons archief ligt nog steeds te wachten op een serieus historisch onderzoek. Dat levert vast en zeker een mooi caleidoscopisch ontwikkelingsoverzicht van de openbare ruimte op. Wie waagt zich eraan?

Naast inhoudelijke thema's zien we, terugkijkend, ook een flink aantal (werk)proces georiënteerde onderwerpen. Zoals bijvoorbeeld de OOR-sessies (Ontwerpsessies Openbare Ruimte) en een reeks bijeenkomsten over lokale implementatie van 'Malta' (EU-verdrag voor cultureel

erfgoed). Bijeenkomsten die passen in de oudste Stadswerktradities van in elkaars keuken kijken en uit de praktijk leren van je collega's. 'Bij ons hoor je niet van iemand hoe het moet, maar leer je van elkaar hoe het kan'.

Maar regeren is ook vooruitzien en dat doen we in ons overstijgend thema Future Green City. In 2015 begonnen als een driedaags evenement onder die naam in de Brabanthallen in Den Bosch. Kennis bij elkaar brengen, netwerken verbinden voor een openbare ruimte met toekomst. Waarin de mens in zijn groene, gezonde leefomgeving centraal staat. Waar we weten om te gaan met grote veranderingen en daar kansen in zien en nieuwe technieken benutten. In 2017 hebben we besloten dat Future Green City niet enkel een inspirerend jaarlijks evenement is, maar ook een gedachtegoed waar we binnen de verschillende thema's aan willen werken. Stadswerk 100 jaar Toekomst, stevig geworteld in het heden, met een visie op de toekomst.

'Bij ons hoor je niet van iemand hoe het moet, maar leer je van elkaar hoe het kan'

Haal binnen die young professionals!

O

Op pagina 4 van deze speciale uitgave memoreerde ik dat 'zowel NIDIG als VHB tot ver in de twintigste eeuw "verenigingen van stand" waren.' Slechts na een groot aantal dienstjaren kwamen professionals, na ballotage, in aanmerking voor het lidmaatschap. Daarbij citeerde ik Jan Hekman, die in 1979 bestuurslid werd van VHB. *'Een grappig detail was dat ik, zo ik meen, in 1979 of 1980 bestuurslid werd. Ik was de jongste. 28 jaar oud of beter nog, jong. De op een na jongste jongere was de vijftig al lang gepasseerd. Ongehoord, vonden sommige ouderen mijn leeftijd. Een aantal ouderen liet dit ook weten. Mijn respons was dat dit zich, met het verstrijken van de jaren, vanzelf zou oplossen.'*

Sinds die tijd is er veel veranderd en doen we er van alles aan om ook jongeren te interesseren voor en te binden aan Stadswerk. Zo hebben we jarenlang een young professionals-netwerk binnen de vereniging gehad en hebben we een aantal jaren OOR-prijsvragen uitgeschreven. OOR

stond daarbij voor Ontwerpsessies Openbare Ruimte. Studenten werkten aan een ontwerpvraag die door een gemeente werd ingediend. Voor winnaars van de prijsvraag zat er een studiereis in het vat. Een lang weekend naar een Europese stad.

Vanaf 2018 hebben we, via de Future Green City Collegetour, aansluiting gezocht bij studenten van hogescholen door heel het land. Een programma met een interview met een aansprekende gast en aansluitend een vraagstuk of ontwerpogave vanuit een gemeentelijke praktijk. In snelkookpansessies opperden studenten een berg ideeën en oplossingen met altijd weer enkele pareltjes die in de concrete praktijk voor vernieuwing zorgen.

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Aansluiting bij jonge generaties is in ons beleidsplan 2018-2022 een hoofd-doelstelling. Dat is belangrijk voor de vereniging maar ook voor het vakgebied en het doel waarvoor we het doen: een openbare ruimte met toekomst. De huidige studenten zijn immers de ontwerpers, de beheerders en de gebruikers van morgen. Wild vernieuwend jeugdig elan combineren met ambachtelijk vakmanschap is een

uitdaging voor het werkveld en daarmee ook voor Stadswerk.

De kunst is om in het werk en in de vereniging generaties te verbinden. Dat doen we in de eerste plaats door aan toekomstgerichte thema's te werken. Er is veel belangstelling voor en betrokkenheid bij thema's als duurzaamheid, energietransitie en klimaatverandering. Een invalshoek die ook noodzakelijk is om meer jongeren te interesseren voor het vakgebied Openbare Ruimte.

Al enkele jaren klinken waarschuwingen voor tekorten aan arbeidskrachten, zowel bij gemeenten als bij bedrijven die betrokken zijn bij de uitvoering. Met de voortzettende uittocht van de *babyboomers* in het vooruitzicht is instroom van jeugdig talent meer dan noodzakelijk. Liefst nu, zodat een warme overdracht van jarenlang opgebouwde kennis kan plaatsvinden. Als dat geen mooie opgave is om zo van de nood een deugd te maken in de naderende economische crisis! Dus *babyboomers*, laat die talentvolle generatie niet verloren gaan. Haal ze binnen voordat je zelf de deur dicht trekt.

De huidige studenten zijn de ontwerpers, de beheerders en de gebruikers van morgen

Koninklijke erkenning!

Stadswerk, Koninklijke
vereniging voor profes-
sionals in de fysieke
leefomgeving

Op 2 juli 2020 mochten voorzitter Gerdo van Grootheest en directeur Maarten Loeffen uit handen van René Verhulst, burgemeester van Ede, voor Stadswerk het predicaat koninklijk ontvangen. Een bekroning voor alle mensen die zich de afgelopen 100 jaar, in navolging van Willem Hofkamp (Leeuwarden) en Pieter Westbroek (Den Haag), hebben ingezet voor verbinding en kennisdeling.

Stadswerk verenigt sinds 1898 professionals rondom ontwerp, inrichting en beheer openbare ruimte. Eerst als informeel gemeentelijk netwerk, daarna als 'vereniging van stand' en nu als open netwerk van actieve gemeenten, betrokken bedrijven en gedreven professionals. Deze koninklijke erkenning is de kroon op het werk voor iedereen die zich dag in dag inzet voor ontwikkeling en beheer van onze openbare ruimte. Nederland heeft een excellent ingerichte en onderhouden openbare

ruimte. Daar mogen we trots op zijn! Een publiek domein dat niet alleen mobiliteit en ontmoeting faciliteert maar ook een belangrijke rol speelt in de aanpak van klimaatverandering en milieuvraagstukken.

Aandacht voor ontwikkeling en beheer openbare ruimte

De openbare ruimte. We maken er dagelijks gebruik en verwachten niet anders dan dat het er tip top bij ligt. We organiseren wijkshouwen om dit samen te contro-

leren en er zijn bel- en herstellijnen voor als er iets mis is. 355 gemeenten zijn er dagelijks druk mee. Nog steeds is het zoals Willem Hofkamp in 1898 aan zijn vakgenoten schreef: *'...dat legio ambtenaren die allen denzelfden werkkring hebben, die alle gelijke belangen moeten voorstaan en dit toch zoo verschillende wijze moeten doen, omdat zij geen gelegenheid hebben, iets van elkander over te nemen?'* Voorzien in die behoefte is ook nu het belangrijkste bestaansrecht voor Stadswerk. Leren uit elkaars praktijk. Door de organisatie van

werkbezoeken, seminars en recentelijk webinars en podcasts. Steeds georiënteerd op relevante maatschappelijke of bestuurlijke ontwikkelingen. Van klimaatadaptatie tot circulaire economie en, recentelijk, de (tijdelijke) herinrichting van de openbare ruimte door de coronamaatregelen.

Open netwerk

In 1992 fuseerden NIDIG en VHB tot Vereniging Stadswerk Nederland. Ballotage maakte plaats voor een open netwerk-houding. De vereniging stelde zich open voor niet-gemeentelijke organisaties, bedrijven en andere overheden. Dit 'open karakter' manifesteert zich niet alleen intern, maar ook naar buiten. Waar mogelijk zoekt Stadswerk de samenwerking. Met VHG (branchevereniging voor ondernemers in het groen) rond 'groene vraagstukken', met NVRD (afval- en reinigingsbranche) rondom beheer en onderhoud, met VVM en GDO rondom milieu- en duurzaamheidsvraagstukken. Ook is er aandacht voor aanbestedingsvraagstukken in samenwerkingen met MKB INFRA en Bouwend Nederland. Door steeds de verbinding te zoeken, verrijken we elkaars kennis.

Praktijk en wetenschap verbinden

In voorbije jaren stimuleerde Stadswerk kennisontwikkeling door zonder winstoogmerk handboeken uit te geven. Als leidraad voor de ontwikkeling en inrichting van de openbare ruimte en als lesmateriaal voor Hogescholen. Veel gebruikte handboeken zijn de 'Wegwijzer naar kwaliteitsgericht beheren', 'Groen Goed, handreiking kwaliteit openbaar groen' en 'Duurzame gemeentepraktijken, 50 voorbeelden voor succes'. Deze publicaties bieden een mix van praktijkervaring en wetenschappelijke onderbouwing, in samenwerking met partners als Wageningen Universiteit en Research (WUR). Anno 2022 is Stadswerk als penvoerder betrokken bij een flink aantal

Het is de kroon op het werk voor iedereen die zich dag in dag uit inzet voor onze openbare ruimte

onderzoeksprojecten die worden gefinancierd uit het topsectoren onderzoeksbudget. Ook zijn we aangesloten bij het initiatief van kennisplatform CROW en een aantal gemeenten om een leerstoel Management public space in te richten. Hiermee krijgt inrichting en integraal beheer van de openbare ruimte in Nederland een eigen wetenschappelijk fundament. Uniek in de wereld.

Internationale kennisuitwisseling

Bij het halen en brengen van kennis hebben onze voorgangers van meet af aan hun blik ook over de landsgrenzen gericht. Door er zelf op uit te trekken, bezoek aan ons land aan te moedigen en een actieve rol te spelen in internationale koepelorganisaties zoals World Urban Parks Association (WUPA) en de International Federation of Municipal Engineering (IFME). Deze laatste is door onze intensieve bemoeienis ook statutair gevestigd in ons verenigingsbureau in Ede. In 2024 organiseren we voor WUPA en IFME een wereldcongres in ons land, onder de verbindende titel 'Future Green City: de in alle opzich-

ten groene en duurzame ingerichte fysieke leefomgeving'. Een vlag waaronder we intensief samenwerken samen met VHG.

Stadswerk 100 jaar toekomst!

Al met al kan Stadswerk bogen op een uitstekende staat van dienst, een belangrijke maatschappelijke betekenis, los van politieke ontwikkelingen of stromingen. Steeds gedreven door de vraagstukken die inrichting en onderhoud van dit intensief bewoonde land oproepen. Ons stevige netwerk fungeert als verborgen kracht waarbinnen kennisuitwisseling plaatsvindt die een fundament geeft aan het lokale werk van honderden professionals. Ook in tijden van bezuinigingen die op ons afkomen, blijft Stadswerk werken aan dit sterke netwerk. Omdat een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte een deel van de oplossing is voor grote maatschappelijke vraagstukken die nu, en in de toekomst, op ons afkomen. Daar willen we aan bijdragen! In de geest van Willem Hofkamp. Lees zijn woorden uit 1898 er nog maar eens op na en bedenk: ook tegenwoordig komen we samen verder. ✨

▷ Algemene ledenvergadering in 1962 te Maastricht.

Stadswerk: 100 jaar congressen en bijeenkomsten!

Willem Hofkamp riep zijn collega's in 1898 op om kennis en ervaring uit te wisselen. Horizontale kennisdeling, leren uit elkaars praktijk is van meet af aan het hoofddoel van Stadswerk geweest. Hofkamps brief was het startsein voor een lange reeks vergaderingen, werkbezoeken, cursussen, congressen, diners en nu ook webinars en podcasts. Tijd om terug, maar vooral vooruit, te kijken!

In de eerste informele Stadswerkfase gingen de heren vooral met elkaar aan tafel om al sprekend hun wederwaardigheden uit te wisselen. Overigens niet vrijblijvend. Er werden agenda's opgesteld en de besprekingen werden genotuleerd. Bij verschillende gelegenheden werd er ook gedineerd. Verschillende fraaie, gedrukte menukaarten zijn hiervan bewaard gebleven.

Medio jaren '20 worden de vergaderingen steeds vaker gekoppeld aan werkbezoeken. Niet alleen leren uit elkaars praktijk,

maar ook daadwerkelijk in elkaars praktijk een kijkje nemen. Door de jaren heen kenmerken deze, vaak tweedaagse, (algemene leden)vergaderingen de Stadswerk-activiteiten.

Congressen: it's a man's world

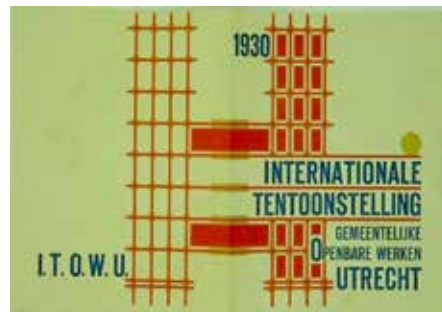
De organisatie van congressen werd vooral gekoppeld aan internationale kennisuitwisseling. Al in 1930 vond in Utrecht een internationale tentoonstelling openbare ruimte plaats in combinatie met werkbezoeken aan het Amsterdamse havengebied. In 1967 congresseerde de Fédération Inter-

nationale des Ingénieurs Municipaux (IFME) in Nederland. 412 ingenieurs, waarvan 248 vergezeld door hun eega. De echtgenoten volgden het partnerprogramma, terwijl op het congres onder andere gesproken werd over 'het actieve gebruik van stedelijke groene ruimten (parken voor diverse doeleinden) en het vraagstuk van stadsvernieuwing en historische binnensteden'. Onderwerpen die nog steeds actueel zijn. In later jaren organiseerde Stadswerk met succes grote congressen rondom actuele thema's, bijvoorbeeld de introductie van de Wabo (Wet algemene bepalingen

▽ Werkbezoek aan de haven van Amsterdam in 1930.

▽ Affiche van een internationale tentoonstelling in Utrecht, 1930.

▽ Bijeenkomst van de Fédération Internationale des Ingénieurs Municipaux (thans IFME) in 1967.

omgevingsrecht). In 2015 en 2016 werd geëxperimenteerd met het driedaagse Future Green City evenement: drie dagen met een beursvloer en lezingen in de Brabanthallen in 's-Hertogenbosch. Om de verbinding met jonge generaties te versterken, kreeg dit een vervolg in de Future Green City Colleetour, langs hogescholen in Nederland, en kreeg het Future Green City ideeëntheater een plaats op de Vakbeurs Openbare Ruimte.

Webinars en podcasts

Samen met verschillende partners wist Stadswerk haar kennisdelingsprogramma de laatste jaren enorm uit te breiden. In 2018 werden bijvoorbeeld liefst 118 bijeenkomsten, groot en klein, georganiseerd. Aan die reeks kwam op 12 maart 2020 een abrupt einde door de coronacrisis. Er ging een streep door alle bijeenkomsten. We schakelden over naar webinars en podcasts en, ter gelegenheid van ons honderdjarig bestaan, lieten we de Toekomstland talkshow produceren. Een televisiewaardige talkshow om zo toch te zorgen voor een boeiend programma over de toekomst van de openbare ruimte. Een eigentijds alternatief voor een groter congres, debat of symposium.

We denken dat digitale kennisdeling de komende jaren een rol blijft spelen. Ook als de coronacrisis echt achter de rug is. Stadswerk zoekt de toekomst in combinaties van werkbezoeken met kleinere groepen, ge-

koppeld aan webinars voor grotere groepen en korte video-impresies. Persoonlijk contact voor verbinding en verdieping en digitale verspreiding van kennis met een groter bereik dan we voor de coronacrisis voor mogelijk hebben gehouden. *

▽ Niet alleen de buitenruimte, maar ook de inwendige mens kreeg vroeger rijkelijk aandacht. Menukaart van een bijeenkomst van voorgangers van Stadswerk uit 1908.

▽ Podcasts, een van de middelen die Stadswerk intensief inzet sinds de coronacrisis.

Willem Hofkamp,
'aartsvader' van Stadswerk.

Fakkeldragers van Stadswerk

Geachte Heer!

Het zij mij vergund een mijn inziens belangrijke vraag tot u te richten. Wordt het niet meer dan tijd, dat de ambtenaren van de gemeentelijke openbare werken iets meer met elkaar in aanraking komen, dat ze eens van gedachten kunnen wisselen over hun dagelijksche bezigheden? Is er niet veel te weinig voeling tusschen dat legio ambtenaren die allen denzelfden werkkring hebben, die alle gelijke belangen moeten voorstaan en dit toch zoo verschillende wijze moeten doen, omdat zij geen gelegenheid hebben, iets van elkander over te nemen?

Willem Hofkamp, directeur gemeentewerken Leeuwarden
[Leeuwarden 26 september 1898]

Zo begon Willem Hofkamp, directeur gemeentewerken van Leeuwarden, in 1898 zijn brief aan 24 collega's om te komen tot een jaarlijks gedachtewisseling over praktijkervaringen. Wie reageerden er nu eigenlijk op deze oproep en wie waren belangrijke fakkeldragers in de afgelopen 124 jaar? Welke gemeenten en bijzondere personen hebben ervoor gezorgd dat Stadswerk al die jaren betekenisvol is weten te blijven?¹

Deze vraag heb ik ook maar eens voorgelegd aan Stadswerkers die ik zelf de afgelopen jaren heb leren kennen als actief lid, zoals Simon Jelsma. Simon is al sinds 1992 lid van Stadswerk. Jarenlang heel actief in de regio Noord. En ook was hij twee keer redder in de nood als interim-directeur. Op mijn vraag welke gemeenten er nu voor hebben gezorgd dat er al 124 jaar een levend netwerk bestaat, gaf hij het volgende antwoord: 'Als ik denk aan Stadswerk dan denk ik vooral aan de mensen die de vereniging maken. Veel minder aan de gemeenten (en bedrijven). In het verleden waren het ook de mensen die lid waren en niet de gemeenten. Die mensen kwamen weliswaar uit gemeenten die tijd beschikbaar stelden, contributies vergoedden en profiteerden van opgedane kennis maar als zodanig waren ze voor mij niet bepalend. Nu de gemeenten als organisatie lid zijn is dat voor mijn gevoel niet sterk veranderd. De "opvallende" gemeenten vallen op doordat de medewerkers van toevallig die gemeente actief lid waren/zijn van Stadswerk. Die gemeenten variëren daarmee ook met de wisseling van actieve medewerkers.'

Hofkamps supporters

Begin twintigste eeuw zijn het met name de collega's uit Amsterdam, 's-Hertogenbosch, Rotterdam en Den Haag die Hofkamps informele netwerk ondersteunen. Maar zonder slag of stoot gaat het niet. Terwijl Europa in de jaren '10 in brand staat, worstelt Hofkamps netwerk met de vraag of ze

moeten transformeren naar een officiële vereniging. Discussies over juridische vorm bleken honderd jaar geleden ook al energie op te kunnen slurpen. Maar op 27 januari 1920 was het zover. De vereniging was een feit en Andries Willem Bos, directeur Publieke Werken Amsterdam, werd als eerste voorzitter gekozen. Met zijn vertrek uit Amsterdam kwam er in 1926 ook een einde aan zijn voorzitterschap.

Snelle wisselingen en stabiliteit

De jaren erop volgend zijn wat turbulent, met veel wisselingen van de wacht. Sail-lant detail: op 7 juni 1929 werd ingenieur Jan Lely, - zoon van - en toen nog directeur gemeentewerken Den Haag, verkozen tot voorzitter. Dat duurde niet erg lang. Op 11 januari 1930 moest alweer een nieuwe voorzitter worden verkozen. Jan Lely was benoemd tot directeur van de NV Zuiderzeewerken, waar hij de plannen van zijn vader ging uitvoeren. In de daarop volgende decennia waren Wichert de Graaff (1936-1945) en Albert van Walraven (1958-1967), beiden directeur Dienst Publieke Werken Amsterdam, de langstzittende voorzitters. De laatste heeft eind jaren '50, begin jaren '60 ook een grote rol gespeeld bij de oprichting van de International Federation of Municipal Engineering (IFME). In later jaren waren respectievelijk Henk Vooijs en Jos Penninx twee volle bestuursperiodes (acht jaar) Stadswerk-voorzitter. Met deze langdurige betrokkenheid droegen zij als voorzitter bij aan de continuïteit van de vereniging. Gebouwd op de inzet van actieve leden. ✨

Vind u dat we iemand in het zonnetje moeten zetten? Geef ons een tip en we komen er op terug in 'Aan het Stadswerk' info@stadswerk.nl.

Noot

1. Dit artikel betreft hoofdzakelijk de voorgeschiedenis vanuit het perspectief Vereniging Directeuren Gemeentewerken. De geschiedenis van Vereniging Hoofden Beplantingen is door een ontbrekend archief minder goed gedocumenteerd.

G.J. de Jongh, directeur gemeentewerken Rotterdam van 1879 tot 1910 en actief in het informele 'Hofkamp-netwerk'. [foto: Wikipedia]

ACTIEVE GEMEENTEN DOOR DE JAREN HEEN

Vijftien gemeenten reageerden in 1898 enthousiast op Hofkamps oproep. En het merendeel is nu nog steeds heel actief binnen Stadswerk. Opvallend genoeg ving Hofkamp aanvankelijk bot bij de vier grote gemeenten. Maar in 1904 schuiven ook die aan ter gelegenheid van een diner voor het 25-jarig ambtsjubileum van G.J. de Jongh, directeur gemeentewerken Rotterdam van 1879 tot 1910 in de periode dat Rotterdam heel snel groeide. Onder zijn leiding kwamen belangrijke havens als Rijn- en Maas-haven tot stand, en grote stadsuitbreidingen. In Rotterdam staat achter het Boijmans van Beuningen museum een monument ter herinnering aan zijn werk. Met in de balustrade voorstellingen die te maken hebben met zijn werk, zoals de watertoren, maar ook werklieden en ingenieurs en andere hoge heren met hoeden. De Jongh was heel actief in het informele Hofkamp-netwerk.

Het verhaal van Stadswerk

▷ foto: Erik Lelieveld, Gloed Communicatie

Op 2 september 2021 hebben het Algemeen Bestuur en het verenigingsbureau zich in Villa Jongerius, Utrecht gebogen over 'het verhaal van Stadswerk'. In een open en optimistische sfeer gaven bureaumedewerkers, bestuursleden en directie onder begeleiding van bureau Gloed hun mening en ideeën over lastige 'wezensvragen' achter de vereniging. 'Er was gelijkheid, enthousiasme, ambitie en nieuwsgierigheid. De positiviteit en de drive om de vereniging **samen** sterker te maken was voelbaar. Wij namen het beeld mee naar huis van een hecht, trouw en gemotiveerd team en een bevlogen bestuur,' aldus Erik Lelieveld, Gloedcommunicatie. Hij bundelde onze bevindingen en ambities tot het navolgende verhaal van Stadswerk.

Grote maatschappelijke thema's vragen om visie en werkende oplossingen voor de openbare ruimte. Stadswerk ontwikkelt ze samen met de koplopers.

Wie zijn we?

Stadswerk is een kennisnetwerk van professionals voor de openbare ruimte. We zijn er voor iedereen die nieuwsgierig is naar werkende oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen. Uitdagingen die vaak samenkomen in de openbare ruimte en vragen om gezamenlijke visie- en kennisontwikkeling.

Wat bieden we/doen we?

Samen met onze leden ontwikkelen we die kennis en maken deze bereikbaar, inzichtelijk en toepasbaar. De uitdagingen en ervaringen van onze leden staan voorop. Daarom bevorderen we het onderlinge contact met inspirerende en eigentijdse middelen.

Wat betekenen we daarmee?

Stadswerk levert zo unieke ontwikkelkansen en -contacten om samen te bouwen aan een openbare ruimte 'met toekomst'. Een rijke leefomgeving, met mens en natuur in optimale verhouding, voor nu en later. We bouwen aan kennis die de weg wijst naar werkende en bestendige oplossingen.

Waarom is dat belangrijk?

Omdat bijna alle belangrijke maatschappelijke thema's samenkomen in de openbare ruimte. Van klimaat tot mobiliteit. Dan is er visie en kennis nodig om die ruimte goed te beheren. De openbare ruimte vinden we doorgaans heel vanzelfsprekend - om in te werken, wonen, reizen en recreëren. Maar het is er druk. Zelfs tot onder de grond. Goed beheer lukt dan alleen maar met continue aandacht en oplossingen die bestendig zijn.

Wat hebben we als ultiem streven voor ogen?

Een rijke leefomgeving met mens en natuur in optimale verhouding. Voor nu en later.

Welke interne kracht nemen we daarvoor mee?

Kunnen bijdragen aan die rijke leefomgeving is wat ons drijft. Een echte uitdaging. De openbare ruimte kent immers vele gedaanten waar alle denkbare uitdagingen van deze tijd 'landen'. Daarom zijn we - en werken we - verenigd. Simpelweg omdat niemand dit alleen kan. Toekomstbestendige oplossingen vind je alleen maar **samen**. Met professionals die **nieuwsgierig** zijn, voorop willen lopen en hun nek uitsteken. Voor hen, onze leden en hun beheerders, werken we **gedreven** aan toegevoegde waarde in - en voor - de openbare ruimte. ✨

Stadsverk